

GREGORY PINCUS

(1903-1967)

Gregory Pincus, ağızdan alman gebeliği önleyici hapların geliştirilmesinde en önemli rolü oynayan bir Amerikalı biyologdur. İsmi pek duyulmamış olmakla birlikte, dünyaca tanınmış birçok insanın yaptığı etkiden çok daha fazlasını gerçekleştirmiştir.

Doğum kontrol hapı iki yönden önemlidir. Aşırı nüfus artışı tehdidinden her gün biraz daha fazla endişe duyan bir dünyada, doğum kontrol hapının bir nüfus denetim aracı olarak önemi açıktır. Belki biraz daha dolaylı ama aynı derecede devrimsel bir diğer etkisi de, cinsellikle ilgili görenekleri değiştirme yönünde olmuştur. Geçtiğimiz otuz yıl içinde Birleşik Devletlerde seks konusunda benimsenmiş tutumlarda tepeden tırnağa değişim olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Kuşkusuz bu değişime etki eden siyasi, ekonomik ve sosyolojik birçok etkenler de vardır; ama tek başına en büyük etkiyi doğum kontrol hapının ortaya çıkmasının yarattığı da açıktır. Önceden, istenmeyen gebelik korkusu kadınları evlilik dışı, hatta evlilik içi cinsel ilişki yaşamaktan alıkoyan önemli bir etkendi. Kadınlar birdenbire gebelik korkusu olmadan cinsel ilişki kurabilme fırsatıyla karşılaştılar ve koşullardaki değişim tutum ve davranışlarda da değişime yol açtı.

İlk doğum kontrol hapı " Enovid" in geliştirilmesinin aslında o kadar da önemli olmadığı, güvenli ve oldukça güvenilir doğum kontrol yöntemlerinin o güne kadar da bilinmekte olduğu öne sürülebilir. Böyle bir değerlendirme, teknik olarak etkili ve psikolojik olarak kabul edilir doğum kontrol yöntemleri arasındaki ayrımı göz ardı etmektedir. Hapın geliştirilmesinden önce " uzmanlar"ın tavsiyesi diyafram kullanımıydı. Diyafram gerçekten de güvenli ve oldukça güvenilir bir araçtır ama kadınların büyük çoğunluğu diyafram kullanma konusunda isteksizdiler ve halada isteksizdirler. Hap deneme aşamasındayken yüzlerce kadının henüz denenmemiş (ve belki de tehlikeli olan) bir yöntemi; güvenli ve zaman sınavından geçmiş diyaframa tercih, etmiş oldukları da kayda değer bir durumdur.

Enovid'in geliştirilmesinin; kullanımının bazı sağlık riskleri yaratması ve zaman içinde belki de çok yakın gelecekte yerini daha yeni ve daha güvenilir ilaç ya da araçların, alacağı göz önüne alınarak, aslında öyle büyük bir zafer olmadığı da öne sürülebilir. Ama işin gidişatına bakıldığında; gebeliği önleyici yöntemler doğam kontrol hapının genel kabul görmesinden ve tatmin edici olmasından dolayı günümüze kadar çok az bir ilerleme göstermiştir. Şunu da kaydetmekte yarar vardır ki, geçtiğimiz otuz yılda, -milyonlarca Amerikalı kadının hapı düzenli olarak kullanmaya başladıkları dönemde- Amerikalı kadınların yaşam süresi beklentileri belirgin bir şekilde artmıştır. Sadece bu gerçek bile hapın sağlık için belli başlı bir tehlike

oluşturmadığım göstermektedir). Tarih, 1950'lerde Enovid'in geliştirilmiş olmasını doğum kontrol yöntemlerinde bir atılım olarak değerlendirecektir ya da en azından böyle değerlendirmelidir.

Ağız yoluyla kullanılan gebelik önleyici hapların gelişimine pek çok insan katkıda bulundu. Gerçekten, de bu fikir üzerinde uzun zaman konuşulmuştu; sorun, böyle bir hafta hangi kimyasalların bulunması gerektiğini kimsenin bilmemesiydi. İşin tuhafı temel buluş daha 1937'de yapılmıştı. O yıl, A.W. Makepeace, G.L. Weinstein ve M.H. Friedman; kobaylara projesteron (dişilik hormonlarından biri) enjekte edildiğinde yumurtlamanın durduğunu göstermişlerdi. Ancak, belki deri altı enjeksiyonun doğum kontrol yöntemi olarak iyi bir fikirmiş gibi gelmemesinden; belki de projesteronun o dönemde fazlasıyla pahalı bir kimyasal olmasından dolayı, bu buluş doğum kontrolünü savunanların o sıralar ilgisini çekmemişti.

Hapın esas gelişimi, 1950 ye geldiğinde; Amerikalı biyolog Pincus bu sorunun üzerine eğildiğinde başladı. Bilindiği kadarıyla O'nu bu işe, aile planlamasını uzun süredir savunmakta olan Margaret Sanger ikna etmişti. Sanger daha iyi bir seçim yapamazdı, çünkü Pincus steroidlerin çalışma mekanizması ve memelilerde üreme fizyolojisi üzerinde uzmandı; aynı zamanda Shrewsbury (Massachusetts)'de bulunan Worcester deneysel biyoloji kuruluşunun direktörüydü.

Öyle anlaşılıyor ki, teknik bilgisini ve bilimsel sezgilerini muhteşem bir şekilde kaynaştıran Pincus, çözümün genel mahiyetine hemen ulaştı. Worcester laboratuvarındaki Dr. Min-Chueh adlı araştırmacıyı, projesteronu ağızdan alınması durumunda da yumurtlamayı durdurup durdurmayacağını görmek üzere, kobaylar üzerinde denemeye şevketti. Chang'in deneyleri başarılıydı. Bu, özellikle Russel Marker adlı bir kimyagerin birkaç yıl evvel projesteronun sentetik olarak elde etmesine imkân veren bir yöntem de geliştirdiği düşünüldüğünde, gerçekten de umut verici bir başlangıçtı.

Konuya önemli katkısı olan bir diğer isim; Pincus'un önerisiyle ağızdan alınan projesteronun insanların dışısında de yumurtlamayı durdurduğunu gösteren deneyler gerçekleştiren, Dr. John Rock adında bir jinekologdu. Ancak, Rock'm araştırmaları projesteronun oral kontraseptif olarak kullanılmasında söz konusu olan iki ciddi güçlüğü de gün ışığına çıkardı. Öncelikle, yumurtlamayı ancak %85 oranında baskılayabiliyordu. İkinci olarak, bu sonuca ulaşmak için bile yüksek dozlarda alınması gerekiyordu.

Ama doğru yolda olduğuna kesinlikle inanan Pincus vazgeçmeye hiç de niyetli değildi. Kimyasal özellikleri projesterona benzeyen ama aynı olumsuz yönleri taşımayan bir başka bileşik olabileceğinin bilincindeydi. Eylül 1953'te çeşitli kimya şirketlerinin, üretimini yaptıkları sentetik steroidlerin kimyasal özellikleri projesterona benzeyenlerinden numune

göndermelerini istedi. Pincus gönderilen kimyasalları denediğinde, içlerinden bir tanesinin (G.D Searle ve ortakları tarafından üretilen norethynodrel) özellikle etkili olduğunu gördü.

Bu Pincus için, işin seyrini değiştiren talihli bir rastlantıydı, çünkü araştırmalarına başladığı 1950 yılında norethynodrel'in esamesi bile okunmuyordu! 1952 yılında Seale laboratuvarlarında çalışan Dr. Frank B. Colton adında bir kimyager tarafından sentezlenmiş ve daha sonra bu kimyagerin ismiyle patent almıştı. Ancak, ne Colton ne de G.D Searle'deki amirleri işe bir doğum kontrol hapı üretme niyetiyle başlamamışlardı-hatta böyle bir şey yaptıklarını o zaman fark etmemişlerdi bile.

Pincus'un bir araya getirdiği araştırma ekibinin yaptığı deneyler, norethynodrelinin mestranol adında bir başka kimyasalın küçük oranda eklenmesiyle daha da etkili hale geleceğini gösterdi. G.D. Searle ve ortakları tarafından daha sonra "Enovid" olarak pazarlanan ilaç işte bu karışımdan oluşuyordu.

1955'e gelindiğinde Pincus, hapın büyük ölçekli saha deneylerinin yapılması için koşulların olgunlaştığını görebiliyordu. Deneylere Nisan 1956'da, Porto Riko'da San Juan şehrinin varoşlarında, Dr. Edris Rice-Wray başkanlığında başlandı. Dokuz ay içinde alınan deney sonuçları bu ilacın ne kadar çarpıcı bir etkisi olduğunu gösterdi. Buna rağmen deneyler, FDA (Amerikan besin ve ilaç idaresi)'nin Enovid'in pazara sunulmasını onayladığı Mayıs 1960'a kadar, üç yıl daha sürdürüldü.

Yukarıda anlatılanlardan, Gregory Pincus'un doğum kontrol hapım kendi başına geliştirmedeği açıkça görülmektedir. Norethynodrelinin gerçek yaratıcısı Frank Colton'dur ve Colton ve O'na başarı yolunu açan diğer kimyagerlerin de bu konuda hatırı sayılı bir övgüyü hak ettikleri de açıktır. Benzer şekilde, Pincus'un ekibinde bulunan John Rock, Min-Chueh Chang ve Dr. Celso-Ramon Garda gibi kişilerin de bu gelişmede büyük katkıları vardır. Aslına bakılırsa, Dr. Rice-Wray, Margaret Sanger ve adını anmadığım diğer birçok insan genel başarıda tek tek rol oynadılar. Yine de, projenin arkasındaki belli başlı kişiliğin ve itici gücün Gregory Pincus olduğundan kuşku yokmuş gibi görünüyor. Ağızdan alınacak bir gebelik önleyici ilaç üzerine araştırmalara vakit ayırmaya ve çaba harcamaya karar veren bilim adamı O'dur; bu projenin başarıya ulaşmasını sağlayan teknik bilgiye ve örgütlenme yeteneğine sahip olan da O'dur; temel fikri O ortaya atmış, araştırmalara kaynak bulmuş ve yetenekli başka insanların bu proje üzerinde çalışmalarını sağlamıştır. Projeyi başarıyla tamamlayacak vizyon ve kararlılığa sahiptir ve bu başarıda övgüyü esas hak eden ve kazanan da O olmuştur.

Gregory Pincus 1903'te; New Jersey, Woodbine'de, Rus Yahudi-si anne- babanın çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. 1924'te Cornell'den mezun olmuş ve 1927'de Harvard'dan doktora derecesi almıştır. Daha sonra, aralarında Harvard ve Cambridge'in de bulunduğu birkaç

kurumda araştırmalar yürütmüş ve Clark niversitesinde birkaç yıl ğretim görevlisi olmuştur. 1944'te Worcestor deneysel biyoloji kuruluşunun temellerinin atılmasında yardıma olmuş ve daha sonra bu kuruluştaki laboratuvarlarda uzun yıllar yöneticilik yapmıştır. 250'den fazla bilimsel tebliğ ve yayımlamış, yanı sıra 1965 yılında "Doğurganlığın fethi" adlı bir kitabı basılmıştır.

Pincus sağlığında birçok bilimsel başarı dl kazanmış olmakla beraber, ne kendisi ne de doğum kontrol hapının gelişimine katkıda bulunan diğer kişiler Nobel dlne layık görülmemiştir. Pincus 1967 yılında Boston'da öldüğünde, ölümü toplumun -ve aslında, bilim adamlarının da- dikkatinden kaçmıştır. Bugün adının geçtiği pek az ansiklopedi vardır. Yine de, O, insanlık tarihinde kaydedilen en önemli gelişmelerden birinin mimarıydı.

Kaynak: Michael H. Hart, Dünya Tarihine Yön Veren En Etkin 100, Neden Kitap Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 380-384.